

ВІДГУК

рецензента, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

КОЙЧЕВОЇ ТЕТЯНИ ІВАНІВНИ

на дисертацію **ГУДАНИЧ НАТАЛІЇ МИКОЛАЇВНИ**

«Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність рецензованого дослідження Н. М. Гуданич «Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій» визначається тим, що сучасна система підготовки педагогічних кадрів потребує інноваційних підходів, спрямованих на формування активної, творчої, самостійної особистості педагога, здатної ефективно діяти в умовах цифровізації освіти. Виклики сьогодення, зумовлені стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, вимагають від майбутніх вихователів не лише володіння цифровими компетентностями, а й уміння проявляти пізнавальну ініціативність – здатність самостійно шукати, опрацьовувати й критично оцінювати інформацію, генерувати нові ідеї, застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

Проблема розвитку пізнавальної активності та ініціативності студентів педагогічних спеціальностей стає особливо важливою у контексті оновлення змісту дошкільної освіти, впровадження інтерактивних, цифрових і змішаних форм навчання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх вихователів створює сприятливі умови для індивідуалізації освітнього процесу, розвитку самостійності, формування дослідницьких умінь, що безпосередньо впливає на якість їхньої професійної компетентності.

Дослідження є актуальним, оскільки спрямоване на розв'язання важливої теоретико-практичної проблеми – удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх вихователів шляхом інтеграції сучасних інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту розвитку їхньої пізнавальної ініціативності.

Дослідження здійснено в межах кафедральної теми «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер 0120U002014), що входить до плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою університету (протокол № 4 від 27.10.2022 р.).

Найбільш істотними науковими результатами, поданими в дисертації Н. М. Гуданич, є обґрунтування педагогічних умов розвитку пізнавальної

ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. До таких умов віднесено: інтенсифікацію позитивної мотивації студентів до прояву вольової активності у процесі пізнання; забезпечення педагогічного супроводу індивідуальної траєкторії розвитку пізнавальної ініціативності; організацію цифрового освітнього середовища, спрямованого на підвищення якості професійної підготовки майбутніх вихователів.

У дослідженні визначено сутність феномену «пізнавальна ініціативність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» та окреслено його структуру, що охоплює когнітивний, мотиваційний, вольовий, діяльнісний і рефлексивний компоненти. Схарактеризовано критерії розвитку пізнавальної ініціативності (змістовно-фаховий, професійно-орієнтаційний, поведінково-регулятивний, інструментально-практичний, оцінно-аналітичний) та відповідні показники, які відображають рівень сформованості професійних знань, умінь, вольових якостей, креативного потенціалу, здатності до інформаційного пошуку, самоорганізації та рефлексії.

На основі окреслених критеріїв визначено рівні розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів: самостійно-продуктивний, активно-компенсаторний, зацікавлено-репродуктивний та залежно-адаптивний. Запропоновано й теоретично обґрунтовано модель розвитку пізнавальної ініціативності засобами інформаційно-комунікаційних технологій, яка включає мету, структурні компоненти, педагогічні умови, етапи, форми й методи освітньої роботи, а також очікуваний результат.

Уточнено зміст базових понять дослідження, зокрема «ініціативність», «пізнавальна ініціативність», «інформаційно-комунікаційні технології», «цифрове освітнє середовище». Отримані результати сприяли подальшому розвитку теорії та методики професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зокрема в аспекті формування їхньої готовності до активної, самостійної та творчої професійної діяльності в умовах цифровізації освіти.

Аналіз змісту дисертації та публікацій Н. М. Гуданич є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Ґрунтовне вивчення джерельної бази (337 найменувань, з яких 15 – іноземною мовою) дали змогу дисертантці глибоко висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, зокрема щодо наукового обґрунтування сутності та структури феномену «пізнавальна ініціативність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», визначенню методологічних підходів в дослідженні розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій, обґрунтуванні педагогічних умов розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу методів наукового дослідження.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в розробленні методики діагностики та методики розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Ініційовано роботу студентського наукового гуртка «Розвиток ініціативності: від здобувача вищої освіти до вихователя», розроблено методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів. Розроблено й адаптовано робочі програми навчальних дисциплін освітньо-професійної програми 012 «Дошкільна освіта» («Інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті», «Вступ до спеціальності», «Загальна та дошкільна педагогіка/курсова робота», «Педагогіка та психологія творчості»), а також програми навчальної й виробничої практик. Адаптовані програми доповнено теоретичними й практичними матеріалами, спрямованими на розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Результати дослідження можуть бути використані у фаховій підготовці здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта» під час створення та вдосконалення навчально-методичного забезпечення (посібників, рекомендацій, робочих програм, силябусів), а також у виконанні курсових і кваліфікаційних робіт, підготовці наукових публікацій. Вони можуть бути застосовані й у системі післядипломної педагогічної освіти для підвищення професійної компетентності фахівців дошкільної галузі.

Матеріали дослідження було впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт впровадження № 988/04 від 09.06.2025 р.), Криворізького державного педагогічного університету (акт впровадження № 08-167/3 від 18.02.2025 р.) та Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт впровадження № 01-12/01/634 від 18.11.2024 р.).

Аналіз тексту дисертації Н. М. Гуданич та змісту публікацій дисертантки дають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність викладених авторкою результатів. Експертиза публікацій Н. М. Гуданич засвідчила їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам до оприлюднення результатів наукового дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Зокрема, серед загальної кількості робіт (34) у контексті презентації авторських ідей особливо вирізняються 11 статей (4 одноосібні) у наукових фахових виданнях України, розділ колективної монографії, 1 навчальний посібник у співавторстві. Відмітимо, що дослідницькі матеріали глибоко проаналізовані та доповнені змістовим наповненням у додатках (7 на 36 сторінках).

Рецензування тексту дисертаційного дослідження та його результатів (висновків, пропозицій та рекомендацій) дає підстави стверджувати, що Н. М. Гуданич було дотримано загальних вимог академічної доброчесності. Дисертанткою відповідним чином оформлені посилання на наукові та документальні джерела, статистичні матеріали. Анотація поданого дисертаційного дослідження є чіткою характеристикою роботи, відображає

мету та новизну наукової праці. Зміст анотації не містить інформації, яка була б відсутня у тексті дисертації та адекватно відображає результати виконаної дослідницької роботи.

Аналіз дисертаційного дослідження, ознайомлення з публікаціями здобувачки дають можливість сформулювати узагальнені висновки стосовно актуальності дослідження, наукової новизни, обґрунтованості наукових положень, достовірності отриманих результатів. Заслужовує на увагу наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, однак, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження, а також окремі побажання:

1. Загалом позитивно оцінюючи проведене дослідження, у якому ґрунтовно розкрито науково-теоретичні засади розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій, варто зазначити, що робота відзначається високим рівнем теоретичного опрацювання проблеми, логічною структурованістю та науковою аргументованістю висновків. Разом із тим доцільним видається більш поглиблений аналіз конструктивних ідей зарубіжного досвіду з означеної проблематики. Дослідження набуло б ще більшої переконливості, якби авторка представила узагальнені результати порівняльного аналізу вітчизняних і зарубіжних напрацювань у вигляді таблиці, що забезпечило б наочність і підвищило аналітичну цінність отриманих висновків щодо розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

2. У дисертації представлено надзвичайно цікаву та концептуально продуману систему рівнів розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (самостійно-продуктивний, активно-компенсаторний, зацікавлено-репродуктивний, залежно-адаптивний). Разом із тим варто звернути увагу на те, що назви рівнів побудовані за різними словотвірними моделями та містять неоднорідні смислові акценти. Зокрема, частина назв поєднує характеристику міри прояву ініціативності («самостійно-», «активно-», «залежно-»), тоді як інші відображають переважний характер діяльності або способу дії («продуктивний», «компенсаторний», «репродуктивний», «адаптивний»). Таке поєднання може ускладнювати логічне сприйняття рівневої структури та її внутрішню уніфікованість. Доцільним було б або уточнити мотивацію вибору кожної назви, або стандартизувати їх відповідно до єдиної концептуальної моделі (наприклад, за домінантною характеристикою – мірою самостійності, типом діяльності чи рівнем ініціативності), що сприятиме чіткішому розумінню сутності кожного рівня та забезпечить термінологічну цілісність запропонованої моделі.

3. Авторка продемонструвала ґрунтовне розуміння ролі інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів, чітко окресливши їх теоретичний потенціал у контексті сучасних освітніх викликів. Для посилення практичної цінності роботи, перспективним є зосередження на апробації конкретних цифрових інструментів (наприклад, інтерактивних середовищ, мікрокеруючих платформ, креативних додатків) та

розробці дидактичних методик їх застосування для цілеспрямованого формування окремих компонентів пізнавальної ініціативності. Такий підхід надасть чітких, переконливих доказів ефективності інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та запропонує викладачам конкретний інструментарій для впровадження.

4. Запропонована методика поетапного розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій демонструє високий рівень наукової обґрунтованості та практичної цінності запропонованого підходу. Особливо варто відзначити системність та послідовність кроків, спрямованих на формування активної пізнавальної позиції здобувачів освіти, що забезпечує підвищення ефективності освітнього процесу та розвитку професійних компетентностей. Разом із тим, доцільним було б доповнити методику більш детальним аналізом індивідуальної та самостійної роботи здобувачів освіти експериментальної групи, що дозволило б не лише оцінити особливості прояву пізнавальної ініціативності на рівні окремої особистості, а й визначити специфіку адаптації кожного студента до використання інформаційно-комунікаційних засобів у освітньому процесі. Крім того, корисним виглядає розкриття можливостей здобувачів освіти в умовах формальної та неформальної освіти, що дозволяє враховувати як офіційні освітньо-професійні програми, так і додаткові освітні активності, спрямовані на розвиток пізнавальної активності, самостійності та мотивації до навчання.

5. Рукопис дисертаційного дослідження містить окремі технічні, орфографічні та стилістичні недоліки.

Проте зазначені зауваження та побажання не зменшують високої наукової значущості дисертаційного дослідження, яке є концептуальним, цілісним, системним, та яке робить вагомий внесок у розвиток педагогічної науки. Отримані авторкою результати можуть бути використані у процесі розробки навчальних планів та освітніх програм, у підготовці майбутніх педагогів, практиків освітньої галузі, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців.

Загальний висновок.

Рецензована дисертація Гуданич Наталії Миколаївни «Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій», що представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, є структурно завершеним, самостійним науковим дослідженням, характеризується цілісністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням.

Актуальність, новизна, важливість одержаних авторкою наукових результатів, їх обґрунтованість і вірогідність, а також практична цінність дозволяють зробити висновок, що дисертація «Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій» відповідає вимогам, що визначені наказом Міністерства науки і освіти України «Про затвердження вимог до

оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. №. 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44, а її авторка - Гуданич Наталія Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент, доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Тетяна КОЙЧЕВА

